

د انگلیسي مقالو لنډيزونه او ليکوالان په پښتو کې

احمدالله ازاداني، زهرا تاوانه او فيصل خان، «استازولي نه لرونکي گوندونه په ناڅښته ټولنه کې»: د افغان سياسي گوندونو په اړه د عامه ادراک معاینه

لنډيز: افغانستان له ۲۰۰۱ راهيسې په گڼو برخو کې بدلونونه ليدلي چې پکې د سلگونو سياسي گوندونو تکراري ثبت او لغوه کېدل هم شامل دي. تاريخي توگه گوندونه له څرگندو ايډيالوژيو او د ودې له اجنداوو پيل شول، خو يو شمېر يې ژر يا په تدريج راديکال، قومي، نظامي او مشنرياتي سازمانونو ته واوښتل. دا بدلونونه د عامه ذهنيت په کچه د گوندونو بډنمۍ ته ورساوه. که څه هم گوندونه د خیر ځواک په توگه بريالي نه شول، د ډيموکراسۍ ټينگښت ته وده مومي گوندي نظام ته اړتيا شته، په ځانگړي ډول د ټاکنو د شفاف ترسره کېدو لپاره د داسې گوندي جوړښت اړتيا ده چې همفکره نخبي او عام خلک د قوم، ژبې او مذهب تر کرښو واورې سره وتړي. دا څېړنه چې د هېواد له گوټ-گوټ څخه د ۲۹۵۲ کسانو سروې ته «ال» درک ارزوي، او په ځانگړي ډول معاینه کوي چې ايا د لاره ده، د گوندونو په اړه د خلکو اوسنۍ او «مطلوب/ايد» قومي-محور سياست له امله گوندونه لږ محبوب دي که نه.

فارغ دی چې عامه اداره او سياسي (AUAF) ليکوالان: احمدالله ازاداني افغان شنونکی او د افغانستان د امريکايي پوهنتون علوم يې لوستي او د سياسي علومو د کلب رييس پاتې شوی. د «ډيپلومات»، «ساوت اېشټين وائسز» او «ډيفنس پوسټ» لپاره د سياسي علومو او عامه ادارې محصله ده او د سروې کلب مشري AUAF شننې لیکي. زهرا تاوانه افغان څېړونکې او د کوي؛ په ۲۰۱۵ کې د افغان بڼځو د ليکنې له پروژې سره لیکواله وه، او د سولې بهير او ټولنيز بدلون په اړه لېوالتيا لري. فيصل خان وکیل دی چې د نړېوالو اړيکو ماسټري لري؛ په نړيوالي، بشردوستانه او بشري حقونو حقوقو کې د پالیسي سيمه یيز پروژې افسر دی او د مهاجرت، بې ځايه کېدو او (IOM) څېړنو تجربه لري؛ اوس د نړيوالي کډوالۍ سازمان حقوقي اصلاحاتو په برخه کې قانوني عمل له پالیسي شننې سره يوځای کوي.

عبدالله اثتای، د افغانستان د تابعیت قانون

پر (ius sanguinis) «لنډيز: مقاله د افغانستان د تابعیت قانون تاريخي تحول تعقیبوي. نظام په بنسټيز ډول د «د وینې حق وړ اضافه شو او د (ius soli) «اصل ولاړ و؛ په ۱۹۳۶ کې د نړيوالو اغیزو تر سپورې لاندې محدود «د خاورې حق تابعیت د اخیستلو، تابعي کېدو (طبعیت) او سلب تابعیت قواعد تدوین شول. پرله پسې رژيمونو ځینې قواعد، په ځانگړي ډول د نکاح اړوند مواد، بدل کړل، خو اساسي اصول پر ځای پاتې شول. اوسنی رژیم (د ۲۰۰۰ قانون، چې له ۲۰۱۵ راهيسې د اصلاح تر بهير لاندې دی) د نسب له لارې اکتساب، د خاورې پر بنسټ په معینو مواردو کې، د طبعیت او د تړونونو له لارې ترلاسه کول مني؛ سلب تابعیت یا د داوطلبانه رد تابعیت له لارې کېږي او یا په تنگو مواردو کې د ځایني گونۍ تابعیت چې مخکې ممنوع و، له ۲۰۰۱ وروسته بېرته راڅرگند شو، داو له دښمنه ځواکونو سره د خدمت له امله. دوه دياسپورا گډون يې ممکن کړ؛ خو اساسي قانون د ولسمشرۍ لپاره بندیزونه او د وزیرانو/استازو لپاره مشروط زغم وضع کړ. اداري طرز العملونه د بين الوزارتي کمېسيون له لارې پرمخ ځي، خو د استيناف او مهال وېش روښانتيا کمه ده. شمېرنې نادري دي؛ د پراخو مهاجرتونو په ترڅ کې د تابعیت رد ډېر تر اکتسابه ښکاري. روانې مباحثې د طرز العملونو د گوني تابعیت مدیریت او له بې تابعیتۍ د مخنيوي پر محور څرخي. راپور د اکتساب او سلب د لارو او دساده کولو، د دوه هغوی د امنیتي پایلو معاصر انځور وړاندې کوي.

ليکوال: عبدالله اثتای حقوقپوه او څېړونکی دی چې د مهاجرت، تابعیت حقوقو او بشري حقونو په برخه کې تخصص لري.

د افغانستان د دفتر د بهرنیو/امنیتی پالیسیو او ډیموکراتیزیشن د (Heinrich Böll Stiftung) هغه د هینریش بیل بنسټ لري LL.M پروگرام همغږی کونکی او په کابل کې د «بخترا انسټیټیوت» شریک بنسټگر او د څیړنې مشر دی. نوموړی او د برلین د هومبولت پوهنتون د اسیا او افریقا د مطالعاتو له انسټیټیوت سره تړاو لري. د افغان تابعیت حقوقو او د اسلامي فقهې او نړېوالو بشري حقونو د تعامل په اړه د ده لیکنې پېژندل شوي دي.

محمد ظاهر نصیري، ایا افغانستان ته لومړی وزیر پکار دی؟ تاریخي سوابق، اساسي قانوني جوړښت او سیاسي اغېزې

لنډيز: دا لیکنه په افغانستان کې د لومړي وزير د مقام د رامنځته کولو تاریخي، حقوقي او سیاسي اړخونه څیړي. د افغانستان د اساسي قانون د تحول له ۱۹۲۳ څخه تر ۲۰۰۴ کال پورې د پراوونو او د فرانسې د نیمه ریاستي نظام د تطبیقي تجربې پر بنسټ، دا استدلال وړاندې کوي چې د لومړي وزير د منصب بیا تاسیس به د اداري فلج، سیاسي وپش او نوي قومي اختلافاتو خطرونه راولاړ کړي. څیړنه څرگندوي چې د دوه سري اجرايوي تېرو تجربو—پادشاهي، جمهوریت او د ۲۰۱۴ وروسته د «ملي یووالي حکومت» په شمول—بې ثباتي او د حساب ورکونې گډوډي رامنځته کړي ده. مقاله دې پایلې ته رسېږي چې یو پیاوړی، د خلکو له لوري په مستقیم ډول ټاکل شوی ولسمشر، چې د ژوندیو اپوزیسیون او خپلواک قضا له خوا مهار کېږي، له افغانستان د ټولنیزو او اسلامي واقعیتونو سره ډېر اړخیز سمون لري. د اساسي قانون بشپړتیا، ملي یووالی او د دولت د اداري وړتیا به هغه مهال خوندي پاتې شي چې یو واحد اجرايوي ځواک موجود وي او د پیاوړو ولسواک بنسټونو له لارې شفافیت، حساب ورکونه او د قانون حاکمیت تضمین شي.

لیکوال:

د احمد ابراهیم د حقوقو د پوهنځي د حقوقو د ډاکټرا (IIUM) محمد ظاهر نصیري د مالیزیا د نړېوال اسلامي پوهنتون زده کوونکی دی. د هغه څیړنه تر ډېره د افغانستان د اساسي قانون په جوړښت تمرکز لري—په ځانگړي ډول د قواوو د بیلگنون، د اساسي قانون د برلاسی د شریعت او رواج په وړاندې، او د اجرايوي قوې د جوړښت په اړه.

تیلیمن ې. روډر، د طالبانو د ۱۹۹۸ مسودې اساسي قانون: شننه او ژباړه

لنډيز: دا مقاله د طالبانو د ۱۹۹۸ مسودې اساسي قانون لنډه پيژندنه او علمي ژباړه وړاندې کوي—هغه سند چې د «افغانستان اسلامي امارت» لپاره د حاکمیت او حقوقي چوکاټ د ټینګولو هڅه وه. مسوده چې د داخلي بحثونو په منځ کې جوړه شوې وه، د «امیر المؤمنین» تر لاس لاندې د واک تمرکز ته لاره هواروي او د سني حنفي فقي سخت تعبير مؤسسه کوي. مواد یې واک سخت مرکزیتوي، سیاسي مخالفت ختموي او مدني ازادۍ—په ځانگړي توګه د بنځو او مذهبي اقلیتونو—سخته محدودوي. که څه هم نافذه نه شوه، مسودې د ۲۰۰۱ وروسته بغاوتي دوره کې د طالبانو پر سیوري واکمنۍ اغېز پرېښی او د متمرکز، دیني-اقتدارپال حاکمیت پر ژمنتیا دلالت کوي. مقاله هغه علمي انګلیسي ژباړه هم برابرې چې تر دې وړاندې پر کره بڼه انلاين نه وه موندل شوې.

لیکوال: ډاکټر تیلیمن ې. روډر د برلین ازاد پوهنتون او د جرمني د فدرالي بهرنیو چارو وزارت د قانون حاکمیت د ترویج د څیړنې او سلاکارۍ د مرکز ساینسي همغږی کونکی دی. هغه د هایدلبرګ د «ماکس پلانک بنسټ د نړیوالي سولې او د قانون حاکمیت لپاره» گډ بنسټگر او اجرايوي رییس او په کابل کې د «حمیده بارمکي د قانون حاکمیت سازمان» هم-بنسټگر و. نوموړي د پروفیسور ډاکټر هاشم کمالی سره یو ځای په ۲۰۱۵ کې د «افغان حقوقي مطالعاتو پروژه» طرحه کړه چې د ډوکتورا بورسونو او کلنیو کنفرانسونو لړۍ رانغاړي.